

Nr 25

Utlåtande i anledning av motioner om viss inskränkning i rätten att arrendera strandområde.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 174 i första kammaren av herr *Pettersson, Georg, m. fl.* och nr 220¹ i andra kammaren av herr *Börjesson* i Glömminge m. fl.

I motionerna, som är likalydande, hemställes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning av frågan om rätt till arrenden av strandområden bör begränsas att gälla för i huvudsak kommun, såvida icke avses mark med huvudsaklig användning för jordbruksdrift, camping eller för näringslivet väsentligt ändamål, i enlighet med vad i motionen anförts».

Till stöd för yrkandet anföres i motionerna i huvudsak följande.

Motionärerna finner erfarenheterna av strandlagen i fråga om möjligheterna att säkra allmänhetens tillgång till bad- och friluftsområden övervägande positiva. Under senare tid har det enligt motionärerna emellertid kunnat noteras vissa tendenser att genom arrendeavtal söka kringgå strandlagens principer. Det förekommer sålunda, sägs det, att sommarstugeägare bildar en förening, som arrenderar strandområden till badplatser, varigenom områdena undandrages från allmänhetens nyttjande. Ett allmänt tillämpande av detta system skulle enligt motionärerna få betänkliga konsekvenser, varför samhället i tid bör inskrida mot sådana företeelser. Motionärerna menar att förhållandet skulle bli annorlunda om kommun uppträdde som arrendator av strandområden i det allmänheten då skulle tillförsäkras nyttjanderätten. Det framhålles dock som motiverat att »t. ex. företag» arrenderar strandområde för sina anställdas semestervistelser.

Över motionerna har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver yttrande inhämtats från länsstyrelsen i Kalmar samt Göteborgs och Bohus län. Sistnämnda länsstyrelse har vid sitt utlåtande fogat yttrande av länsarkitekten i länet.

Gällande rätt m. m.

Sedan gammalt har i vårt land allmänheten ansetts äga relativt vidsträckt rätt att färdas över och uppehålla sig på annans mark och där tillgodogöra sig olika naturprodukter samt att utnyttja annans vattenområde för båt färder, badning o. d. Denna s. k. *allemanrätt* vilar på sedvanerätts-

¹ Motionen i dess helhet tryckt bland andra kammarens motioner.

lig grund. För dess innehåll har en redogörelse lämnats i utskottets utlåtande nr 30/1961. Med hänvisning till nämnda redogörelse inskränker sig utskottet till att här nämna följande.

Allemansrätten anses tillåta envar att färdas över annans äga som ej är att beteckna som tomt eller plantering, dock under förutsättning att marken ej kan skadas av färdseln. »Tomt» torde härvid vara att förstå som det område kring en byggnad vilket rimligen bör anses skyddat med hänsyn till ägarens eller innehavarens hemfridsintresse. Beträffande enskilda vägar ankommer det på vägens ägare att avgöra huruvida trafik med motorfordon får äga rum. I samband med beviljande av statsbidrag för sådana vägar kan dock i vissa fall det allmänna betinga sig rätten att bestämma om vägarnas öppethållande för allmän trafik. Å mark där allmänheten äger rätt att färdas anses envar också berättigad uppehålla sig i viss utsträckning, såvida marken ej skadas av vistelsen. Att avgöra vad ägare eller annan innehavare av marken i detta avseende skall vara skyldig att tåla möter i brist på lagregler och vägledande praxis särskilda svårigheter. Längre tids camping eller eljest mera varaktigt besittningstagande torde ej vara tillåtet.

Allemansrätten gäller såväl mot markägare som mot innehavare av begränsade saktätter. Allmänhetens befogenheter kan ej lagligen betagas den genom att ägare eller innehavare av mark utfärdar förbud mot tillträde etc. genom skyltar eller i annan form. Däremot kan utövandet av allemansrätten hindras genom att områden inhägnas med oöverkomliga stängsel. Rätten kan också bringas att upphöra genom att dispositioner vidtages som förändrar markens karaktär, exempelvis uppförande av byggnad, så att viss mark blir att anse som »tomt» i allemansrättslig mening, eller anläggande av plantering.

Möjligheterna att på angivet sätt inskränka allemansrätten utgör den direkta bakgrunden till strandlagstiftningen. *Strandlagen den 30 maj 1952* avser främst att förhindra att markägare genom bebyggelse av strandområden förvandlar dessa till »tomtmark» och därigenom betager allmänheten dess möjligheter att där utöva allemansrätten. »För att åt allmänheten trygga tillgången på platser för bad och friluftsliv vid havet, insjöar och vattendrag» äger således enligt denna lag länsstyrelsen förordna att inom visst strandområde bebyggelse icke må företagas utan länsstyrelsens tillstånd (1 § första stycket). Sådant förordnande skall avse land- och vattenområde inom det avstånd från strandlinjen som prövas erforderligt med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall, dock högst 300 meter från nämnda linje vid normalt medelvattenstånd (1 § andra stycket). Å område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan äger lagens bestämmelser ej tillämpning. Detsamma gäller område som ingår i godkänd avstyckningsplan med mindre förbud mot tätbebyggelse utfärdats för om-

rådet. Förbud enligt 1 § första stycket utgör ej hinder mot viss för försvaret, jordbruket m. m. erforderlig bebyggelse. (1 § sista stycket.)

Någon definition av begreppet »bebyggelse» i det nu berörda lagrummet ges ej i strandlagen. I den av riksdagen bifallna propositionen nr 187/1952, vari förslaget till strandlag framlades, anförde föredragande departementschefen härom (sid. 56—57).

Om man utgår från det syftemålet med en strandlagstiftning bör vara att inom rimliga gränser trygga allemansrättens utövning, kunde man möjligen göra gällande, att bebyggelsekontrollen borde utformas mera nyanserat än vad som skett i det av utredningen framlagda förslaget. Det låge nämligen då nära till hands att söka göra en åtskillnad mellan olika slags byggnader, så att kontrollen komme att avse allenast sådana byggnader vilkas uppförande kunde anses resultera i ett mera påtagligt hinder för allemansrättens utövning. Vid närmare eftertanke torde det emellertid framgå, att en sådan gränsdragning svårigen kan ske. Det lär nämligen förhålla sig så att en »tomt», d. v. s. ett område över vilket allmänheten icke får fritt färdas, kan uppstå icke endast omkring en bostadsbyggnad — låt vara att dylika byggnader självfallet spela den största praktiska rollen i detta hänseende — utan även omkring andra slags byggnader. För att anknyta till det enda remissyttrande, i vilket innebörden av begreppet byggnad över huvud taget diskuterats, kan man som exempel taga det fallet att en roddförening låter uppföra ett båthus med därtill hörande anordningar. Det synes då tämligen klart, att föreningen med fog kan göra anspråk på att åtminstone ett mindre område omkring båthuset skall anses taga åt sig karaktären av tomt i allemansrättslig mening och därmed vara fredat för allmänheten. Många andra exempel skulle kunna åberopas för att visa, att gemene mans möjligheter att fritt färdas inom ännu orörda strandområden kunna bli påtagligt beskurna genom uppförande av också andra byggnader än bostadsbyggnader. Även om man fördenskull finner det lämpligast att icke i lagtexten göra någon sådan åtskillnad mellan olika slags byggnader som här antytts, är det likväl tydligt att målsättningen för en strandlagstiftning — allemansrättens tryggnad — bör tillmätas stor betydelse vid tolkningen av vad som från fall till fall skall anses utgöra en byggnad i denna lagstiftnings mening.

Av strandlagens övriga bestämmelser är här särskilt av intresse 2 §. Enligt detta lagrum kan under vissa förutsättningar utfärdas föreläggande för den som håller stängsel å område, för vilket meddelats förordnande enligt 1 §, eller i dess närhet, att borttaga stängslet eller anordna genomgång i detsamma. Motsvarande gäller beträffande dike.

Då med anlitande av något utav byggnadslagstiftningens (*byggnadslagen den 30 juni 1947* och *bygnadslagen den 30 december 1959*) planinstitut strandområde avsättes såsom allmän plats är, som framgår av det tidigare anförda, strandlagen ej tillämplig på området. Det skydd som enligt byggnadslagstiftningen kan ges för sådana områden består i förbud mot nybyggnad samt mot schaktning, fyllning, trädfällning och därmed jämförbara åtgärder.

Åt 1960 års naturvårdsutredning har genom tilläggsdirektiv den 30 juni 1961 uppdragits att företaga en översyn av strandlagen. I nämnda direktiv har uttalats, bl. a., att i belysning av erfarenheterna av lagens tillämpning bör utredas i vad mån lagen fyller sitt syfte och förslag framläggas till undanröjande av sådana brister som eventuellt framkommer vid undersökningen. Uppdraget har föranletts bl. a. av en riksdagsskrivelse år 1961, däri riksdagen såsom sin mening givit Kungl. Maj:t till känna vad tredje lagutskottet anfört i sitt utlåtande nr 20/1961 i anledning av motioner om viss översyn av strandlagen.

Naturvårdsutredningen torde även komma att behandla vissa speciella problem berörande allemansrätten (se dess i tredje lagutskottets utlåtande nr 30/1961 s. 23 redovisade yttrande).

Yttrandena

I samtliga yttranden uttalas en positiv inställning till motionernas syfte.

Länsstyrelsen i Kalmar län anför följande.

I Kalmar län torde hittills knappast kunna påvisas någon påtaglig tendens att genom arrende av strandområden, avsedda för badplatser, söka kringgå strandlagens principer. Om det emellertid skulle bli allmänt förekommande, att större strandområden kommer att arrenderas av företag eller föreningar av ett eller annat slag, skulle måhända sådana förhållanden kunna uppstå, som motverkar strandlagens syften.

Länsstyrelsen anser emellertid, att problemet icke kan ses så isolerat, som motionärerna gjort. Den av motionärerna väckta frågan är endast en delfråga i ett större sammanhang. Den primära frågan är, så vitt länsstyrelsen kan bedöma, hur man på lång sikt — med beaktande av det alltmer ökade behovet av mark för fritidssysselsättning — skall kunna tillgodose behovet av en socialt betingad exploatering i närheten av stränderna utan att träda för nära det syfte strandlagen har, nämligen att hålla stränderna öppna för bad och friluftsliv. Detta syfte torde icke helt kunna tillgodoses i nu gällande lagstiftning.

Vid exploatering enligt byggnadslagen av markområden vid stränderna redovisas själva strandområdet i vissa fall i byggnadsplanen såsom s. k. grönområde, i andra fall lämnas detsamma utanför planområdet. Någon allmängiltig regel hur man bör förfara finnes icke. En huvudman måste emellertid finnas som svarar för ordningen m. m. inom badplatsen — strandområdet. Det synes därför länsstyrelsen naturligt, att en vägförening, om en sådan kan bildas, eller en sommarstugeförening svarar för badplatsens renhållning, ordnande med vägar och bryggor, parkeringsplats o. s. v. Om i dylika fall allmänheten kan utestängas från tillträde till stranden torde bero på den tolkning man vill ge allemansrätten — en fråga som beklagligtvis ännu är alltför outredd. Att som motionärerna tänkt sig ge kommunerna en monopolställning förefaller länsstyrelsen ganska orealistiskt. Något större kommunalt intresse att arrendera mark till bad- och campingplatser torde enligt länsstyrelsens erfarenhet — i varje fall på den rena

landsbygden — icke finnas. För övrigt torde den av motionärerna förslagna lösningen strida mot byggnads- och väglagstiftningens principer angående upplåtelse och skötsel av allmän platsmark inom planområde.

Något annorlunda torde problemet vara om exploateringen för sommarstugeändamål omfattar större sammanhängande områden med ett mycket stort antal sommarstugor. I sådana fall kan det ofta vara lämpligt att kommunerna positivt engagerar sig genom att själva ordna badplatsen och eventuellt driva den i egen regi.

De största problemen uppstår emellertid när företag eller kommuner förvärvar lantegendomar med stora strandområden i avsikt att bereda de anställda resp. kommunmedlemmarna semestervistelse. Här blir risken mer akut att stora strandområden avstänges för andra medborgare än sådana som har del i vederbörande intresseorganisation eller tillhör kommunen. Dyligt förfaringssätt torde även ha förekommit. Det lär även ha förekommit att de vägar, som leder ned till strandområdena, avstängts för obehörig motorfordonstrafik. I vad mån allemansrätten och strandlagen kan hindra en sådan utveckling torde vara oklart.

Det synes länsstyrelsen således att den i motionerna berörda frågan har en större räckvidd än motionärerna tänkt sig. Länsstyrelsen anser därför, att hela problemet bör upptagas till en mer allsidig bedömning i samband med en utredning av allemansrättens närmare innehåll eller en revision av strandlagen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser i likhet med motionärerna de hittillsvarande erfarenheterna av strandlagen som ett medel för skyddande av allemansrätten inom strandområdena goda. Enligt länsstyrelsens mening förefinnes i lagstiftningen dock vissa brister. Av dessa beröres i yttrandet endast två, som aktualiserats genom motionerna. Länsstyrelsen anför härom.

Det första av dessa spörsmål gäller företags- och personalorganisationers tendens att skaffa sig förfoganderätt över strandområden för sina anställdas och medlemmars räkning. Motionärerna synas närmast intaga en positiv inställning till denna utveckling. Länsstyrelsen har här en annan uppfattning och ser med oro på denna utveckling; även om allemansrätten icke utslocknar inom dylika områden blir dock ofta dess utövande faktiskt försvårad.

Det andra spörsmålet gäller den av motionärerna väckta frågan angående rätten att arrendera strandområden. Länsstyrelsen vill här framhålla, att allemansrätten i princip icke påverkas av en nytillkommen nyttjanderätt. Allemansrätten utgör en inskränkning såväl i äganderätten som i de begränsade sakrätter som belasta fastigheten. Som nyss antydde kan dock allemansrättens utövande rent faktiskt komma att försvåras, bl. a. genom den avvisande hållning som förfoganderättsinnehavarna måhända intaga gentemot allmänheten. Det må emellertid här erinras om det skydd för allemansrättens utövning som stängselföreskriften i 2 § strandlagen utgör; denna föreskrift har i ett flertal fall kommit till användning i härvarande län.

Den fria arrenderätten kan emellertid medföra olägenheter av annan och kanske mera allvarlig art. Dylig rätt, exempelvis inom ett smalt strandom-

råde, kan nämligen bilda det rättsliga underlaget för sådana allemansrättsförintande åtgärder, som icke kräva byggnadsdispens och byggnadslov (exempelvis utförande av trädgårdsanläggning, uppförande av bryggor, trampoliner o. d.).

De faror, som i sistberörda hänseende hota allemansrätten torde i viss mån kunna mötas genom att vederbörande myndigheter vid förbudsbeläggning, dispensgivning och fastighetsbildning tillse, att den fria strandremsan ej blir alltför smal. Huruvida härutöver bör krävas sådan radikal beskärning av avtalsfriheten som motionärerna föreslå synes länsstyrelsen tveksamt. Även ur rent rättssystematisk synpunkt och med hänsyn till kontrollapparaten synes föreligga anledning till tvekan huruvida en dylik föreskrift skulle vara lämplig. Då emellertid strandlags- och naturskydds-spörsmålen äro av stor social betydelse har länsstyrelsen för sin del intet att erinra mot att den väckta frågan göres till föremål för utredning.

Länsstyrelsen understryker slutligen vad i det nedan redovisade yttrandet från länsarkitekten i länet anföres om vissa problem i samband med tätbebyggelse för fritidsändamål vid eller i närheten av stränder. En utredning i motionernas syfte bör enligt länsstyrelsen avse hela det problemkomplex som sålunda aktualiserats.

Länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län framhåller att, om någon arrenderar mark inom område med förordnande enligt strandlagen, åtgärden som sådan icke innebär någon inskränkning av befintlig allemansrätt. Han påpekar emellertid att strandlagen egentligen inte reglerar andra företeelser än bebyggelse och att förordnande jämlikt strandlagen således ej utgör hinder mot uppförande av båt- och badbryggor, trampoliner, hopporn, bänkar, soffor, solterrasser, dansbanor (utan tak), planteringar etc. Enligt yttrandet visar erfarenheten från länet — närmast från vissa av de många markförvärven av bolag och föreningar för fritidsanläggningar för anställda eller medlemmar — att man genom sådana åtgärder, särskilt i förening med en mot allmänheten avvisande attityd, mycket effektivt kan monopolisera ett strandområde för en viss intressegrupp. Länsarkitekten anser — såsom han även anfört i ett yttrande till naturvårdsutredningen — att det finns anledning överväga sådan ändring av strandlagen att anordningar av nyss exemplifierat slag vid behov kan göras beroende av länsstyrelsens prövning. Genom en sådan ändring av strandlagen skulle man enligt länsarkitektens uppfattning sannolikt kunna komma till rätta med de av motionärerna åsyftade problemen utan att inskränka arrenderätten.

Länsarkitekten, som finner att frågan om inskränkning i rätten att arrendera strandområden också bör ses i visst samband med frågan om inskränkning i rätten att förvärva jord, berör härefter vissa problem i samband med tätbebyggelse för fritidsändamål och anför.

På många håll har fritidsbebyggelsen fått så stor omfattning att tillgängliga stränder knappast räcker till, och det är uppenbart att, när man bedömer frågor om tillstånd för tätbebyggelse för fritidsändamål utmed

kusten eller i grannskapet av insjöar, man måste såsom integrerande faktorer klargöra tillgång och efterfrågan på för framförallt bad lämpade stränder. I sådant sammanhang har man anledning ifrågasätta om icke exploatör, som själv icke äger sådan strand, borde på något sätt skaffa dispositionsrätt till strand för dem som han upplåter tomter åt, och det i proportion till exploaterings omfattning. Eljest blir hans exploatering i viss mån ett profiterande på andras tillgångar. Men att finna lämpliga och genomförbara former därför är svårt. Arrendeavtal vore sannolikt som regel lättast att genomföra men även bortsett från ovan berörda olägenheter torde kunna befaras olyckliga konsekvenser. Exploateringsavtal där kommunen ingår som huvudman torde i stället utan tvekan vara den lämpligaste lösningen, men erfarenheten synes ge vid handen, att genomförandet av sådana avtal kan vara mycket svårt.

De fall då exploatören äger strand, dvs där stamfastigheten sträcker sig ner till vattnet, är emellertid heller inte problemlösa. Sedan rätt länge har i detta län tillämpats den principen att vid planläggning för fritidsbebyggelse i närheten av för allmänheten värdefull strand undantaga ifrågavarande strandområde från planläggning och där bibehålla befintligt strandlagsförbud eller, därest sådant icke redan rått, förordna om förbud. Syftet härmed är nära besläktat med de i motionerna anförda synpunkterna. Därest sådant strandområde ingår i detaljplan och fastställs som allmänplatsmark-park, upphäves eventuellt strandlagsförbud automatiskt, och det kan befaras ligga nära till hands för de inom planområde boende att hävda, att denna allmänplatsmark är för endast deras behov. Vilka konsekvenserna blir med tanke på allemansrätten, då vägföreningen genom förordnande jämlikt 113 § byggnadslagen eller inlösen på sätt, som åsyftas i 114 § samma lag, erhåller dispositionsrätten till marken, torde icke vara helt klarlagda. Risk föreligger emellertid under alla förhållanden att sommarstugeägarna skaffar sig eller vid tomtköpet rent av erbjudes särskild dispositionsrätt till stranden t. ex. genom servitut och bygger bryggor eller andra sådana anordningar, som inskränker eller hindrar utnyttjandet från allmänhetens sida. Det är därför önskvärt att även här få till stånd exploateringsavtal med kommunen, så att problemen med stranden klaras upp redan från början.

Förbud att arrendera mark inom strandlagsområde torde sålunda i vissa fall kunna kringgå genom användande av servitut, och dylikt förbud skulle t. ex. icke hindra markägaren att själv göra sådana anläggningar, som här åsyftas, och sedan hyra ut dem till enskilda eller föreningar. Men en inskränkning i rätten att arrendera strandområde skulle sannolikt ändå ha viss uppbromsande verkan och under alla förhållanden utgöra ett led i de så väsentliga strävandena att bevara för friluftsliv och rekreation värdefulla områden.

Först måste emellertid förutsättas att eventuellt förbud göres dispensabelt med samma tillståndsmyndighet och efter samma grunder som gäller i strandlagen. Det är nämligen uppenbart, att arrenden inom strandlagsområden icke alltid behöver medföra olägenheter, även om det är enskilda personer eller sammanslutningar som arrenderar. Ofta lär arrenden tvärt om kunna vara väl motiverade. Behovet av båtbyggor ökar i takt med det snabbt tillväxande småbåtsbeståndet och får i princip anses vara lika legalt som behovet av badmöjligheter. Och vill någon t. ex. anordna en simskola

och göra därför erforderliga anläggningar, behöver det heller inte nödvändigtvis strida mot de allmänna intressena. Hela tiden är det fråga om avvägning mellan ett flertal allmänna och enskilda intressen och inte sällan närmast en lokaliseringsfråga. Som ovan antytts kommer också rättvisesynpunkter in i bilden. Stundom kan nog trots allt ett arrende utgöra lämplig kompensation åt markägare med strandområde, som icke kan få utnyttja sin mark för bebyggelse på rimligt sätt, i och för sig eller i relation till andra markägare.

Vidare finner länsarkitekten inget motiv för att camping eller fritidsanläggningar för företags anställda undantages generellt, snarare tvärt om. I — — — yttrande över vissa av 1960 års naturvårdsutredning angivna spörsmål har framhållits hur angeläget det är att få bättre grepp om campingplatsernas lokalisering. Med hänsyn till den omfattning semesteranläggningar åt företagsanställda och föreningsmedlemmar redan fått särskilt i norra delen av länet har då även uttryckts betänkligheter ur strandlags-synpunkt för konsekvenserna av sådana markförvärv.

Under återopande av det anförda och med där gjorda reservationer tillstyrker länsarkitekten ifrågavarande motioner och finner lämpligt att i dessa åsyftad prövning samordnas med den översyn av strandlagen naturvårdsutredningen erhållit uppdrag verkställa.

Utskottet

Det främsta syftet med strandlagen är allemansrättens tryggnad inom för friluftslivet värdefulla strandområden. Genom förordnande enligt denna lag kan förhindras att sådana områden bebygges och därigenom förvandlas till tomtmark, vartill som tidigare nämnts allmänheten ej äger tillträde. Vidare kan med stöd av lagen åtgärder vidtagas till motverkande av att allmänheten genom inhägnad eller dike utestänges från tillträde till mark inom område som sådant förordnande omfattar.

Förordnande som nu sagts innefattar förbud mot uppförande av helt ny byggnad samt mot vissa ändringar av befintlig byggnad ävensom mot grävnings- och andra förberedelsearbeten för otillåten bebyggelse. Någon definition av begreppet byggnad ges ej i strandlagen. I det tidigare återgivna departementschefsuttalandet i propositionen nr 187/1952 anfördes att syftet med en strandlagstiftning — allemansrättens tryggnad — bör tillmätas stor betydelse vid tolkningen av vad som från fall till fall skall anses utgöra en byggnad i denna lagstiftnings mening.

Uppförande av sådana anläggningar som badhus och båthus kräver otvivelaktigt dispens från byggnadsförbud enligt strandlagen. Andra enklare anordningar, exempelvis bryggor, trampoliner och tennisbanor, anses emellertid allmänt ej omfattas av sådant förbud. Dylika får givetvis ej begagnas av utomstående. Det synes oklart huruvida ägare eller innehavare av så-

dana anordningar tillika äger hävda att ett visst område däromkring skall anses såsom tomt i allemansrättslig mening och därmed vara fredat för allmänheten. Om så är förhållandet erbjudes härigenom en möjlighet för den som äger eller eljest disponerar strandområde att utan hinder av bestämmelserna i strandlagen mer eller mindre betaga allmänheten rätt att uppehålla sig på området.

Denna fråga, liksom den omständigheten att strandlagen ej ger möjlighet att förhindra att tidigare orörda strandområden omvandlas till planteringar och därigenom undandrages allmänheten, har särskilt berörts i över motionerna avgivna yttranden. Såvitt framgår av vad länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län anfört visar de praktiska erfarenheterna från detta län att strandlagen i angivna hänseenden brister i effektivitet. Det kan här anmärkas att redan lagberedningen i remissyttrande över strandutredningens betänkande uttalade vissa farhågor för att, därest ej lagstiftningen erhöle en mer konsekvent utformning, jordägare skulle söka på nämnda sätt bringa allemansrätten att upphöra.

Det torde närmast vara nu berörda förfaranden som åsyftas när i motionerna talas om ett kringgående av strandlagens principer. En nyttjanderättshavare har emellertid inte i något avseende större laglig möjlighet än markägaren att vidtaga några allemansrättsförintande åtgärder. Den av motionärerna föreslagna utvägen att begränsa rätten att utarrendera strandområden synes därför ej ägnad att medföra någon lösning av frågan. Arrendeupplåtelseernas omfattning torde dock så till vida ha betydelse i saken som risken för åtgärder som de nämnda kan antagas öka med antalet upplåtelser. Utarrendering torde nämligen ofta ske då markägare ej har större intresse av tillgång till området för egen del.

Genom motionerna har även aktualiserats ett i remissyttrandena berört problem om allmänhetens rätt då strandområde ingår i fastställd byggnadsplan och enligt planen avsättes såsom allmän plats. Strandlagens bestämmelser kan, som framgår av den tidigare redogörelsen, i sådant fall ej längre tillämpas å området. Vål träder i stället byggnadslagstiftningens bestämmelser om byggnadsförbud och förbud mot schaktning, trädfällning o. d. i tillämpning, men det torde ej kunna förhindras att där vägförening eller annan sammanslutning av fastighetsägare inom planområdet tar marken i anspråk allmänheten utestänges genom att området inhägnas.

I den tidigare redogörelsen har nämnts att strandlagen för närvarande är föremål för översyn av 1960 års naturvårdsutredning, som också i övrigt enligt egna uttalanden ämnar ta beaktning med vissa speciella allemansrättsliga problem. Det kan förutsättas att vid den undersökning av frågan, huruvida strandlagen fyller sitt syfte, vilken utredningen enligt direktiven har att företaga, de här berörda frågorna kommer att uppmärksammas. I utredningens uppdrag ingår att framlägga förslag till undanröjande av brister

som kan framkomma vid undersökningen. Någon annan riksdagens åtgärd i anledning av motionerna synes därför inte vara påkallad än att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om överlämnande av motionerna jämte detta utlåtande till utredningen.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om överlämnande av förevarande motioner, I:174 och II:220, jämte detta utlåtande till 1960 års naturvårdsutredning.

Stockholm den 26 april 1962

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Oswald, Lindahl, Göran Karlsson, Kristiansson, Knut Johansson*, Åkesson, Holmberg* och Ernst Olsson*;

från a n d r a kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg, fru Torbrink, herrar Johansson i Öckerö*, Wachtmeister*, Grebäck och Hammarberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.